

Χριστιανική ζωή και επιστημονική πρόοδος (Δρ. Πέτρος Παναγιωτόπουλος, Συντονιστής Περιεχομένου Ενότητας Επιστημών - Πεκπουσία)

[/ Πεκπουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Η πρόοδος είναι όρος *sine qua non* για τη σημερινή επιστήμη. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι χωρίς την πρόοδό της δε νοείται επιστήμη. Η προσήλωση στην έννοια της προόδου παίρνει στην επιστημονική συνείδηση διαστάσεις ιερότητας. Αυτή η αντίληψη αποτελεί ουσιαστικά κληρονομιά της νεωτερικότητας, στους κόλπους της οποίας έχει ανδρωθεί η σύγχρονη επιστήμη.

Πηγή: i.pinimg.com

Σε αυτό το σημείο ακριβώς εστιάζεται και ένα μεγάλο μέρος της εκκλησιαστικής κριτικής προς τις επιστημονικές εκφράσεις και τις αντιλήψεις της εποχής μας. Παρόλο που στην εκκλησιαστική ζωή, τόσο θεσμικά όσο και στην καθημερινότητα των πιστών, δρέπονται (ευλόγως) οι καρποί της επιστημονικής και τεχνολογικής εξέλιξης, με αξιοσημείωτη σταθερότητα, ωστόσο, η εκκλησιαστική και η θεολογική σκέψη συνηθίζουν να αντιτίθενται στην επιστημονική πρόοδο σαν αξία καθεαυτή. Η αντίθεση αυτή δεν έχει πάντοτε χαρακτήρα διαφύλαξης του υπερκόσμιου ιδεώδους, της προσήλωσης δηλαδή στην προοπτική της ουράνιας βασιλείας σε αντιδιαστολή με την ενθαδικότητα την οποία προάγουν οι ενδοκόσμιες δραστηριότητες, μία από τις οποίες είναι βέβαια και η επιστήμη. Η συγκεκριμένη στάση πολλές φορές ερμηνεύεται και από τη συγκυρία ακριβώς που γέννησε τη σύγχρονη δυτική εκδοχή της επιστήμης: την Αναγέννηση, το Διαφωτισμό και τη νεωτερικότητα εν γένει – και, φυσικά, την αντίστοιχη εκκλησιαστική στάση απέναντι σε αυτές τις ιστορικές περιόδους.

Ο άνεμος του αθεϊσμού, της αντίδρασης στη θεσμοποιημένη εκκλησιαστική εξουσία και της αυξανόμενης αμφισβήτησης της εκκλησιαστικής αυθεντίας που έφεραν οι νέες ιδέες εκείνης της εποχής, συνδυάστηκε με την πίστη στην πρόοδο γενικότερα, στην προσημονή της

χειραφέτησης του ανθρώπινου γένους από τις προλήψεις και την κακοδαιμονία, χάρη στη δύναμη της γνώσης και τις δυνάμεις του ανθρώπου συνολικά[1]. Καθώς το συγκεκριμένο σκηνικό κατέλαβε την ελληνόφωνη Ορθοδοξία σε δυσχερείς περιστάσεις (υπό τον Οθωμανό δυνάστη), η επιφύλαξη και η αντιπαράθεση προς αυτή τη νοοτροπία απέκτησε μιαν εσωστρεφή ροπή και αναζήτησε ερείσματα σε παλαιότερες και περισσότερο ένδοξες και παραγωγικές περιόδους της θεολογικής σκέψης και ζωής (πρώτοι χριστιανικοί αιώνες και βυζαντινή εποχή). Αυτού του είδους η στάση βαθμιαία προσέλαβε χαρακτήρα συντήρησης, και σε ακραίες περιπτώσεις αρτηριοσκήληρυνσης. Είναι γνωστό, βέβαια, ότι οι εκκλησιαστικοί Πατέρες κάθε άλλο παρά αρνητικοί ήταν απέναντι στην πρόοδο της σκέψης. Κατά παράδοξο τρόπο, όμως, φαίνεται πως η κατά γράμμα προσκόλληση στην πατερική παράδοση καθοδηγεί έκτοτε σε μεγάλο βαθμό τον εκκλησιαστικό λόγο και ερμηνεύει την καχυποψία στην επιστημονική πρόοδο[2].

Επιστρέφοντας πάλι στην τελευταία, θα πρέπει να προσθέσουμε πως η διαδικασία αυτή δεν είναι πάντοτε ανέφελη. Τη συνοδεύουν συνήθως ανταγωνισμοί, αποτυχίες, ιδιοτέλεια και ό,τι άλλο (αρνητικό ή θετικό) μπορεί να εκφραστεί σε μιαν ανθρώπινη δραστηριότητα. Πέρα όμως από τις γενικές αυτές διαπιστώσεις, στην καθημερινή ερευνητική πρακτική η περιπέτεια της επιστημονικής ανακάλυψης, όπως λέγεται, συχνά μοιάζει με ψηλάφηση μέσα στην ομίχλη ή με «επιδρομές μέσα στο σκοτάδι». Κάποτε όμως η θολή αυτή πορεία έχει επιτυχή έκβαση και κάποια κορυφή κατακτιέται. Τότε τα σκοτάδια σε κάποια έκταση διαλύονται, τα θραύσματα της ήδη κατακτημένης γνώσης ανασυγκροτούνται και ανανοηματοδοτούνται, οι νέες ιδέες επιδρούν και σε άλλους τομείς του επιστητού και οι παραπέρα προοπτικές γίνονται πιο ευκρινείς (αυτό συνέβη λ.χ. με τη Νευτώνεια θεωρία, τη θεωρία της Εξέλιξης, την Κβαντική θεωρία κ.ά.)[3].

[1] Βλ. Πέτρου Ιωάννη, *Χριστιανισμός και κοινωνία. Κοινωνιολογική ανάλυση των σχέσεων του Χριστιανισμού με την κοινωνία και τον πολιτισμό*, Βάνιας, Θεσσαλονίκη 2004, σ. 441-2.

[2] Πρβλ. Πέτρου Ιωάννη, *ό.π.*, σ. 438-40.

[3] Βλ. Jeans James, *Φυσική και Φιλοσοφία*, *ό.π.*, σ. 15, Popper Karl, *The Logic of Scientific Discovery*, Hutchinson, London 1959, Grmek Mirko Dražen – Cohen Robert Sonné – Cohen, Cimino Guido (eds.), *On Scientific Discovery: The Erice Lectures 1977 (Boston Studies in the Philosophy of Science 34)*, D. Reidel,

Dordrecht 1981, Langley Pat – Simon Herbert – Bradshaw Gary – Zytkow Jan, *Scientific Discovery: Computational Explorations of the Creative Processes*, MIT Press, Cambridge MA 1992², Kantorovich Aharon, *Scientific Discovery: Logic and Tinkering*, State University of New York Press, Albany 1993.